

Jonna Vanhatalo

”VOITTAISIIN PUHUA ENEMMÄN”

Kahdeksasluokkalaisten nuorten kokemukset
seksuaalikasvatuksesta

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Marraskuu 2014

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 19.11.2014				
Tekijä(t) Jonna Vanhatalo	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö				
Nimeke ”Voitaisiin puhua enemmän” Kahdeksaluokkalaisten nuorten kokemukset seksuaalikasvatuksesta					
Tiivistelmä Seksuaalisuus on nuorille samaan aikaan jännittävä ja mielenkiintoinen aihe. Siitä voi olla vaikea puhua ja usein tilanteet saattavat tuntua kiusallisilta. Hyvän seksuaalikasvatuksen tavoitteena on helpottaa aiheen puhuttavuutta, tehdä siitä arkipäiväisempää. Nuorten on tärkeää saada asiallista ja oikeaa tietoa. Nuorilla on monia kysymyksiä ja uskomuksia, jotka askarruttavat mieltä. Seksuaalikasvattajan tulisi kuunnella nuoria ja vastata tiedollaan nuorten tarpeisiin. Seksuaalikasvatus sai alkunsa ennaltaehkäisevänä työnä, jolla nuoria varoiteltiin seksin vaaroista. Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena oli opettaa nuoria käsittelemään omaa seksuaalisuuttaan vastuullisesti. Pian kuitenkin ymmärrettiin, että seksuaalisuuteen kuuluu muutakin kuin pelkkä seksi. Samalla kuin seksuaalisuuden määritelmä laajentui, seksuaalikasvatus alkoi muovaantua nuorten tarpeita vastaavaksi. Tässä opinnäytetyössä seksuaalisuudella tarkoitetaan kunkin ihmisen omaa kokemusta siitä, millainen hän on. Seksuaalisuus on pala identiteettiä ja jokainen kokee sen omalla tavallaan. Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan kaikkea sitä opetusta, mitä nuoret saavat liittyen seksuaaliseen kasvuun ja kehitykseen, kehon muutoksiin, tunnemaailmaan, oman itsensä löytämiseen, identiteetin muodostumiseen, muiden hyväksymiseen ja henkiseen kasvuun. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan millaista seksuaalikasvatusta nuoret ovat saaneet ja millaista seksuaalikasvatusta he kaipaivat. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää Kouvolan kaupungin nuorisopalveluiden erityispalveluiden Motiimin tuottamia seksuaalikasvatusoppitunteja. Tutkimukseen osallistui kahdeksaluokkalaista nuoria. Tutkimustulosten pohjalta voidaan päätellä, että seksuaalisuus on nuoria kiinnostava aihe ja he kaipaavat teemasta lisää tietoa. Seksuaalisuudesta puhutaan nuorille, mutta aiheesta saadaan pelkkä pintaraapaisu. Nuorten tiedonjano on suurempi kuin mitä heille tarjotaan.					
Asiasanat (avainsanat) Seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, nuoruus					
Sivumäärä 35+6	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli</td> <td style="width: 33%;">URN</td> </tr> <tr> <td>suomi</td> <td></td> </tr> </table>	Kieli	URN	suomi	
Kieli	URN				
suomi					
Huomautus (huomautukset liitteistä)					
Ohjaavan opettajan nimi Virva Korpinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Kouvolan kaupungin nuorisopalveluiden erityisnuorisopalvelut, Motiimi				

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 19.11.2014
Author(s) Jonna Vanhatalo	Degree programme and option Civic activities and youth work	
Name of the bachelor's thesis "People could talk more" Experiences of sex education in 8 th grade		
Abstract <p>Sexuality is both an exciting and interesting topic to young people. It might be hard to talk about the topic and often those situations may feel awkward. The goal of good sex education is to make sexuality an easier topic to talk about. It is important for youth to get factual information. Teenagers tend to have many questions and thoughts that they can't keep out of their heads. A sex educator should listen to teenagers and answer their needs with knowledge.</p> <p>Sex education started as preventive work and young people were warned about the risks of sex. The aim of sex education was to teach the youth how to deal with their own sexuality responsibly. Soon it was understood that sexuality includes so much more than just sex. As the definition of sexuality kept expanding, sex education started shifting to be corresponding to the needs of youth.</p> <p>In this thesis teenagers' experiences and needs of sex education are being examined. The aim of this research is to develop sex education lessons that Motiimi, the special youth services of the youth services of the city of Kouvola has produced. The research was made among youngsters in the 8th grade. The results of the research show that the young people are interested in sexuality as a subject but they need more information. The subject is being discussed but the information is not deep enough. Teenagers are eager to learn more than what they are offered.</p> <p>In this thesis sexuality is defined as one's own experience on how one sees themselves. Sexuality is a piece of identity and everyone experiences it in their own way. Sex education is defined as all the education that young people get in relation to sexual growth and development, changes in their bodies, feelings, finding yourself, building your identity, accepting other people and personal growth.</p>		
Subject headings, (keywords) Sexuality, sex education, youth		
Pages 35+6	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Virva Korpinen	Bachelor's thesis assigned by Special youth services of the youth services of the city of Kouvola, Motiimi	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	SEKSUAALISUUS TEKEE ELÄMÄSTÄ ELÄMISEN ARVOISEN	7
	2.1 Seksuaalisuus nuoruudessa	8
	2.2 Seksuaalisuuden portaat	10
	2.3 Seksuaalioikeudet.....	14
3	MODERNI SEKSUAALIKASVATUS.....	15
	3.1 Mitä seksuaalikasvatus käytännössä on	15
	3.2 Seksuaalikasvatuksen historia.....	17
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	18
	5.1 Tutkimusmenetelmä.....	18
	5.2 Kyselylomakkeen laatiminen	19
6	TUTKIMUSTULOKSET	20
	6.1 Nuorten määritelmä seksuaalisuudesta	20
	6.2 Mistä nuorilla on tietoa – mistä kaipaavat lisää tietoa	21
	6.3 Mistä nuoret saavat tietoa seksuaalisuudesta	22
	6.4 Seksuaalisuuden puhuttavuus.....	23
	6.5 Motiimin tuottamat oppitunnit	25
7	POHDINTA	28

LÄHTEET

LIITTEET

- 1 Seksuaalioikeuksien julistus
- 2 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan yläkouluikäisten nuorten kokemuksia seksuaalikasvatuksesta. Tarkastelun kohteina on millaista seksuaalikasvatusta nuoret ovat saaneet ja millaista seksuaalikasvatusta he kaipaavat. Toimeksiantaja on Kouvolan kaupungin nuorisopalveluiden erityisnuorisopalvelut Motiimi. Motiimi tuottaa kohdennettuja erityispalveluja lapsille, nuorille ja heidän sosiaalisille verkostoilleen. Tarkoituksena on vahvistaa yksilöllistä kykyä kasvaa ja kehittyä. Motiimin palveluissa korostuvat erilaiset yksilö- ja ryhmätyöt, joita toteutetaan räätälöidysti yksilön ja ryhmän tarpeista käsin. (Hyvinvointipalvelut Kouvola, 2013.) Kouvolan seudun yläkouluissa seksuaalikasvatus on osittain ulkoistettu nuorisopalveluille. Nuorisopalvelut tarjoavat viiden oppitunnin pakettia, mikä jokaisessa yläkoulussa voidaan räätälöidä juuri heille sopivaksi. Pakettiin kuuluu seksuaalisuuden portaat, nuorten seksuaalioikeudet, seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan ehkäisy, seksuaalinen tasavertaisuus sekä kondomiajokortti. Jokainen Kouvolan yläkoulu voi tilata nuorisopalveluilta seksuaalikasvatuspaketin, toiset haluavat aihetta käsiteltävän laajemmin ja toiset suppeammin. Lähestulkoon poikkeuksetta aina tämä paketti toteutetaan kahdeksaluokkalaisille oppilaille.

Seksuaalisuus on nuorille samaan aikaan jännittävä ja mielenkiintoinen aihe. Siitä voi olla vaikea puhua ja usein tilanteet saattavat tuntua kiusallisilta. Koska aikuisten kanssa puhuminen voi olla haastavaa, keskustelevat nuoret keskenään aihepiireistä, jolloin nuoren sisäistämä tieto ei ole välttämättä oikeaa. Näin ollen nuorten parissa liikkuu uskomuksia, tarinoita ja ns. urbaanilegendoja liittyen seksiin ja seksuaalisuuteen. Hyvän seksuaalikasvatuksen tavoitteena on helpottaa aiheen puhuttavuutta ja tehdä siitä arkipäiväisempää. Nuorten on tärkeää saada asiallista ja oikeaa tietoa aikuiselta, joka haluaa keskustella seksuaalisuudesta nuorten kanssa. Nuorilla on monia ajatuksia ja uskomuksia jotka askarruttavat mieltä. Seksuaalikasvattajan tulisi kuunnella nuoria ja vastata tiedollaan nuorten tarpeisiin.

Tässä opinnäytetyössä seksuaalisuudella tarkoitetaan kunkin ihmisen omaa kokemusta siitä, millainen hän on. Seksuaalisuus on pala identiteettiä ja jokainen kokee sen omalla tavallaan. Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan kaikkea sitä opetusta, mitä nuoret saavat liittyen seksuaaliseen kasvuun ja kehitykseen, kehon muutoksiin, tunnemaailmaan,

oman itsensä löytämiseen, identiteetin muodostumiseen, muiden hyväksymiseen ja henkiseen kasvuun.

Ajatus tähän tutkimukseen nousi opinnoistani. Syksyllä 2013 kävin Kulttuurinen monimuotoisuus -kurssin, jossa yhtenä osa-alueena oli seksuaalisuus. Tämän innoittamana kävin perehtymään seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen. Huomasin aina palaavani samaan ajatukseen; mitä ihmisten päässä oikein liikkuu, kun he päättävät riskeerata oman seksuaaliterveytensä. Ajatus kyti mielessäni pitkään ja alkoi hioutua. Mitä ihmisille on tapahtunut kun he ovat olleet nuoria? Mistä he ovat saaneet tietoa? Halusin päästä sisälle nuorten ajatusmaailmaan. Vaikka seksuaalinen riskikäyttäytyminen on mielenkiintoinen aihe, halusin silti päästä syvemmälle nuoruuteen ja nuorena saatuihin tietoihin seksuaalisuuteen liittyen. Päätös siitä, että tekisin tutkimuksen nuorten seksuaalikasvatuksesta tuli mieleeni selkeänä kuvana.

Tässä opinnäytetyössä perehdytään seksuaalisuuteen ja nuoruuteen käsi kädessä kulkevana parivaljakkona. Nuoren seksuaalinen kehittyminen on mielenkiintoinen aihe, jota voisi tutkia loputtomiin. Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus ovat tänä päivänä nousseet esille mediassa aiheena, johon jokaisella on varmasti oma mielipiteensä. Kuitenkaan nuorten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ei ole tutkittu tarpeeksi. Pelkkä tutkimus ei kuitenkaan riitä, vaan aikuisten, seksuaalikasvattajien pitäisi osata ohjata seksuaalikasvatusta oikeaan suuntaan.

Tässä työssä on kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän kautta tutkittu nuorten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta. Tutkimukseen valittiin sattumanvaraisesti yksi Kouvolan seudun yläkoulu, josta edelleen sattumanvaraisesti valittiin kaksi luokkaa. Näille nuorille laaditun kyselylomakkeen pohjalta voidaan tutkia nuorten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta. Tässä työssä tutkitaan Motiimin tuottamia seksuaalikasvatusoppitunteja. Koska koulut tilaavat oppitunnit Motiimilta, käytetään tässä työssä käsitteitä koulun seksuaalikasvatusoppitunnit ja Motiimin tuottamat seksuaalikasvatusoppitunnit tarkoittaen molemmilla Motiimin tuottamia oppitunteja.

2 SEKSUAALISUUS TEKEE ELÄMÄSTÄ ELÄMISEN ARVOISEN

”Seksuaalisuus on olennainen osa ihmisyyttä koko elämän ajan.” (Sexpo-säätiö) Sexpo-säätiö, seksuaalisuuden ja ihmissuhteiden asiantuntija, toimii Suomessa seksuaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Sexpon mukaan seksuaalisuus on ihmisen synnynnäinen kyky reagoida aistimuksiin ja virikkeisiin ja sitä on kaikessa mitä ihminen on, ajattelee, tekee ja tuntee. Tämän perusteella nähdään, kuinka seksuaalisuus on mukana ihmisen koko elämänsäkaressa ja se vaikuttaa kaikkeen ihmisen toimintaan. (Sexpo-säätiö, seksuaalisuus)

Seksuaalisuutta on kaikki se aistillisuus ja mielihyvä, joka liittyy ihmisyyteen, ihmisen fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja henkiseen minään. Seksuaalisuus asuu ihmiskehossa, sen teoissa ja ajatuksissa. Seksuaalisuus on moninainen ja jokaiselle henkilökohtainen kokonaisuus. Se on aistillisena ihmisenä olemista, tunteiden tuntemista ja niin psyykkisiä kuin fyysisiä elämyksiä. Biologinen sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sen luoma rooli sekä seksuaalinen suuntautuminen luovat seksuaalisuutta. Jokainen määrittelee ja kokee seksuaalisuuden omalla tavallaan. Seksuaalisuus on kokemuksellisuutta. Seksuaalisuutta voidaan lähestyä esimerkiksi biologian, psykologian, sosiologian, eettisyyden tai terveyden kannalta. Näin jokaisen kokemus omasta seksuaalisuudestaan on täysin uniikki. Seksuaalisuus tekee elämästä elämisen arvoisen. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 17-18; Bildjuschkin 2008, 10-11; Nikkola (toim.) & Niinistö (toim.) 1997, 5; Suomela 2009, 9.)

Seksuaalisuus on suuri voimavara, joka on omaksi koettuna eteenpäin kantava voima. Seksuaalinen kiinnostus ja halu ovat varmistamassa elämän jatkumista, ja samalla se on ihmistä kannatteleva voimavara. Vaikka seksuaalisuuden voi siirtää muiden ajatusten tieltä, sitä ei voi poistaa ihmisestä. Se kuuluu ihmisyyteen elämän kaikissa vaiheissa. Ihmisen seksuaalisuus kehittyy jo kohdussa, ja se kulkee mukana koko elämän ajan. Elämäkokemuksen myötä seksuaalisuuden määritelmä kehittyy, kasvaa ja vaihtelee. Eri elämäntilanteissa oleville seksuaalisuus merkitsee eri asioita. Seksuaalisuus on herkkä ja intiimi asia, ja jotta haluaa kasvaa hyvään seksuaalisuuteen, täytyy se huomioida jo kasvatuksessa. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 17-20; Suomela 2009, 10; Järviö, Kinnula, Lankinen & Sarajärvi 2006, 45; Nikkola (toim.) & Niinistö (toim.) 1997, 5.)

Miten ihminen näkee itsensä seksuaalisena olentona on vahvasti sidoksissa kasvatukseen, kulttuuriin ja arvoihin. Mitä enemmän tietää ja oppii seksuaalisuudesta, sitä paremmat välineet ihmisellä on tunnistaa oma itsensä. Tieto seksuaalisuuden kaikesta monimuotoisuudesta auttaa ihmistä ilmaisemaan omaa itseään, omaa seksuaalisuuttaan. Kun tiedon kulku on helppoa ja seksuaalisuudesta puhutaan avoimesti, on seksuaalinen tyytyväisyys kaikkien käsien ulottuvilla. Omaksi koettu seksuaalisuus luo pohjan hyvälle seksille. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 19; Juvakka & Kalkkinen 1998, 33.)

Vaikka seksuaalisuus piilee sisällä ja kukin kokee sen henkilökohtaisena, seksuaalisuus näkyy myös ulospäin. Omalla ulosannilla ja itsensä ilmaisulla antaa samalla muille käsityksen omasta suhtautumisestaan seksuaalisuuteen. Seksuaalisuus on elämän kauneuden löytämistä niin itsestään kuin koko maailmasta. Seksuaalisuus tekee ihmisestä ihmisen. Seksuaalisuus voi antaa sisällön ihmisen elämälle ja parhaimmillaan ihminen haltioituu omasta seksuaalisuudestaan, antautuu sen vietäväksi ja nauttii elämästä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 28; Bildjuschkin & Ruuhilahti (toim.) 2012, 26.)

Seksuaalisuuden määritelmä on moninainen ja sitä on mahdoton määritellä lyhyesti. Tässä opinnäytetyössä seksuaalisuudella tarkoitetaan kunkin henkilön omaa kokemusta siitä, millainen hän on. Seksuaalisuus on pieni pala sitä omaa sisintä, jota voisi melkeinpä verrata identiteettiin. Vaikka seksuaalisuus on aina henkilökohtainen kokemus, kuuluu siihen etenkin nuoruudessa olennaisesti ihmissuhteet. Nuoruuteen kuuluu kokeilut. Seksuaalisuus on uskaltamista, kokeilemistä, oppimista ja luottamista. Nuoren seksuaalisuus ja seksuaalinen minäkuva pääsee kehittymään ihmissuhteiden kautta. Seksuaalisuuteen itsessään ei tarvita muita ihmisiä.

2.1 Seksuaalisuus nuoruudessa

Vaikka ihminen on seksuaalinen olento syntymästään lähtien, murrosiässä seksuaalisuus muuttuu keskeisemmäksi osaksi elämää. Seksuaaliset tunteet ja toiveet ovat jännittävä osa nuoruutta. Keho ja ajatukset muuttuvat nopeasti ja muutos voi tuntua nuoresta ylivoimaiselta. Oman itsensä löytäminen on suuri askel, ja kasvaminen omaan rooliin on iso haaste. Jotta nuori pystyisi tähän, tulee hänen opetella elämään itsenäisesti irtautumalla vanhemmistaan. Fyysisen ja seksuaalisen muutoksen alla omien

vanhempien seura ei aina tunnu luontevalta. Nuori kaipaa tietoa muutoksista, ja siitä, onko hän normaali. Vertaistuki omilta kavereilta on tässä vaiheessa paljon tärkeämpää kuin keskustelut vanhempien kanssa. (Juvakka & Kalkkinen 1998, 37; Kinnunen 2001, 102; Nikkola (toim.) & Niinistö (toim.) 1997, 24.) Nummelinin (1997, 21) mukaan nuoruus alkaa 12-vuotiaana ja päättyy usein 22-vuotiaana. Muutos lapsesta aikuiseksi tapahtuu asteittain fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen myötä. Nuoruudessa monet kehitystehtävät kulkevat limittäin ja rinnakkain. Nuoruus on henkilökohtaisten mahdollisuuksien aikaa, jolloin nuori oppii tekemään oikeita valintoja. Kun nuorella fyysistä ja emotionaalista tilaa kehittyä, kokeilla itseään, oppia tuntemaan itsensä ja tilaa tehdä erehdyksiä, voi nuori löytää oman itsensä ja roolinsa.

Kutakin elämän vaihetta voi lähestyä sen kehitystehtävien kautta; nuoruudella niitä on kolme. Ensimmäisenä on itsenäistyminen ja vanhemmista irtautuminen. Nuoren irtautuessa vanhemmistaan hän irtautuu myös heidän tarjoamastaan turvasta ja elämän perustarpeiden täyttymisestä. Toinen kehitystehtävä on seksuaalisen identiteetin jäsentäminen. Kun seksuaalisuus muuttuu ajankohtaiseksi ja mielenkiintoiseksi aiheeksi ja nuoren kehonkuva muuttuu, voi nuori jäsentää seksuaalisen identiteettinsä. Viimeisenä tulee sosiaalisen roolin löytyminen ja jäsentäminen. Nuori peilaa itseään kavereidensa kautta osana sosiaalista yhteisöä. Hän tarkastelee oman elämän ja olemisen normaaliutta ja oikeutta. (Aho, Alkio (toim.), Kotiranta-Ainamo, Pelander & Rinkinen 2008, 12; Nikkola (toim.) & Niinistö (toim.) 1997, 24.) Näiden kehitystehtävien täytyessä voi nuori jatkaa elämässään kohti seuraavaa kehitystehtävää, ja pikkuhiljaa jättää nuoruuden taakseen.

Erik H. Eriksonin elämänteorian mukaan ihmisen elämässä on kahdeksan vaihetta, jolloin ihminen kamppailee itsensä kanssa henkisen kasvun kynnyksellä. Nämä vaiheet tunnetaan ns. kehityksen kriiseinä, jolloin ihminen taistelee ikäluokalleen kuuluvien kehitystehtävien välillä. Lapsuudesta vanhuuteen järjestyksessä nämä kehitystehtävät ovat perusluottamus vs. turvattomuus, itsenäisyys vs. häpeä, aloitteellisuus vs. syyllisyys, ahkeruus vs. alemmuus, identiteetti vs. roolisekaannus, läheisyys vs. eristäytyminen, tuottavuus vs. lamaantuminen sekä eheys vs. epätoivo. Nuoren ollessa 12-18-vuotias, on hän viidennellä vaiheella. Tällöin nuori kamppailee identiteetin ja roolisekaannuksen kanssa. Nuori pyrkii vastaamaan kysymykseen ”Kuka minä olen?” samalla kun etsii omaa rooliaan, kokeilee erilaisia toimintatapoja ja etsii itseään.

Eriksonin sanoin nuoruuden tärkein kehitystehtävä on luoda aitouden elämys omasta itsestä. Selviytyessään roolisekaannuksesta ja löytäessään oman roolinsa nuori kokee itsensä aidoksi ja eheäksi, ja on valmis siirtymään seuraavaan vaiheeseen. (Salovaara-Pitkänen 2011) Nuoruutta voidaan tutkia monien eri ajatusmallien ja kehitystehtävien kautta. Kaikille yhteistä on se, että voidakseen löytää oman persoonansa nuoren tulee kokea kaikki kehitystehtävät tai -vaiheet, jotta voisi jatkaa elämässään eteenpäin.

2.2 Seksuaalisuuden portaavat

Seksuaalisuuden portailla kuvataan lapsen ja nuoren seksuaalista kasvua eri tasojen kautta. Kehittyminen on hidasta ja vaatii harjoittelua, ja niinpä tämä kasvu tapahtuukin useimmiten 25 ikävuoteen mennessä. Seksuaalisuuden portaita on yhdeksän ja ne jakautuvat kolmeen eri kerrokseen. Ensimmäiset kolme porrasta kuuluvat järjen kerrokseen. Tällä kerroksella tapahtuu tietoinen prosessointi, kokemukset sekä oppiminen. Seuraavat kolme porrasta kuuluvat tunteen kerrokseen. Tunteen kerroksella koetaan ihastumisia, rakastumisia ja pettymyksiä. Viimeiset kolme porrasta kuuluvat biologian kerrokseen. Tällä viimeisellä kerroksella nuori tutustuu kehonsa tuntemuksiin ja kehittyy sukukypsäksi aikuiseksi. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 15; 17–18.)

Jokainen nuori etenee seksuaalisuuden portaita, seksuaalisen kehityksen vaiheita omaan tahtiin. On normaalia että nuori harppoo joidenkin portaiden yli ja myöhemmin palaa niihin takaisin. Nuorilla voi olla kiire aikuisuuteen ja he kokeilevat asioita mihin eivät ole vielä valmiita ja tällainen riskien otto kuuluukin nuoruuteen. Jos portaita harpotaan kuitenkin liian nopeasti, voi nuorelta jäädä tärkeitä vaiheita kokematta. On tärkeää, että nuoren annetaan kehittyä omaan tahtiin ja kulkea portaita edestakaisin. (Alkio ym. 2008, 26.)

KUVA 1. Seksuaalisuuden portaat (Väestöliitto, seksuaalisuuden portaat)

1. porras "Vanhempien ihailu, ensirakkaus". Lapsen ollessa 2–6-vuotias hän huomaa ympärillään rakastavia aikuisia ja eri sukupuolta olevia henkilöitä. Lapsi oppii sukupuolten erot ja huomaa mitä sukupuolta itse edustaa. Lapsen kehonkuva ja itsetunto kasvavat. Tällä portaalla on myös normaalia, että lapsi rakastuu joko omaan vanhempansa tai johonkin lähipiiriin aikuiseen. Näin lapsi pääsee tutustumaan omaan rakkaudentunteeseensa; miltä tuntuu rakastaa ja tulla rakastetuksi. Samoin lapsi kokee myös ensimmäisen sydänsurunsa, kun hän tajuaa, ettei voi luoda tulevaisuutta rakastamansa aikuisen kanssa. (Alkio 2008, 20–21; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 25.)

2. porras "Idolirakkaus". Lapsen ollessa 6–12-vuotias hän valitsee ihailun ja rakkauden kohteen lähipiiriin ulkopuolelta. Rakkauden kohteena on usein jokin tunnettu henkilö, julkisuuden hahmo. Idolirakkaus voi olla joko pelkkää ihailua tai palavaa rakkautta. Ajatus siitä, että joku kaikkien tuntema ja ihailema henkilö voisi rakastua lapseen, vahvistaa lapsen itsetuntoa. Lapselle riittää oma rakkauden ja ihailun tunne, ja hän kertoo tunteistaan avoimesti. Lapsi pääsee turvallisesti opettelemaan ihastumisen ja

rakkauden tunteita, sillä yleensä tämä rakkaus on pelkkää fantasiaa. (Alkio 2008, 20–21; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 35.)

3. porras ”Tuttu mutta salattu”. Lapsen ollessa tavallisimmin 8-13-vuotias alkaa lapsen ihastumisen kohteet realisoitua. Tämä porras voi kestää myös aikuisuuteen asti. Lapsi kohdistaa rakkauden ja ihastumisen tunteita kavereihin, tuttuihin ikätovereihin tai aikuisiin. Lapsi oppii kestävämmän rakkaudenkohteen läsnäoloa ja läheisyyttä. Pelkkä ihastuksen kohteen läsnäolo tuntuu erityiseltä ja tärkeältä, vaikka tunteista ei olekaan puhuttu ihastuksen kohteelle mitään. Lapsella alkaa kasvaa toive tulla itse rakastetuksi ja huomatuksi. Lapsi on tietoinen omasta kehostaan ja viesteistä mitä hän lähettää sen kautta. Lapsi opettelee käsittelemään omia tunteitaan haaveilun kautta, ilman että kertoo ihastumisesta edes parhaalle kaverilleen. (Alkio 2008, 22; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 52.)

4. porras ”Kaverille kerrottu”. 9-14-vuotiaana lapsi uskaltautuu puhumaan rakkauden ja ihastumisen kohteistaan niille ihmisille kehen hän luottaa; ystäville tai perheenjäsenille. Hänen tunne-elämänsä on kehittynyt sille tasolle, että tunteista puhuminen on normaalia. Kertomalla ihastumisen kohteestaan kavereilleen, oppii lapsi asioita ystävyystyöstä. Saadessaan tukea siihen, että tunteet ja niistä puhuminen, ihastuminen ja sen kertominen ovat hyviä asioita, lapsen itsetunto ja -luottamus kasvavat. Oppiessaan millainen on hyvä ystävyysuhde, lapsi oppii että samoilla säännöillä pärjätään myös seurustelusuhdeissa. Ystävyysuhdeiden kautta lapsi oppii rakkautta, pettymistä ja ristiriidoista selviämistä. (Alkio 2008, 22–23; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 62.)

5. porras ”Tykkään sinusta”. Nuoren ollessa 10–15-vuotias alkavat murrosiän tuomat kehon muutokset näkyä. Samaan aikaan nuorella on useimmiten ensimmäinen oikea seurustelusuhde. Hän uskaltaa kertoa ihastuksenkohteelle tunteistaan, ja on tietoinen seurauksista. Hän on valmis antamaan ihastuksen kohteen arvioida häntä, tietämättä tuleeko hän hyväksytyksi vai torjutuksi. Nuori oppii, miten tunteista puhutaan ja miten seurustelusuhde aloitetaan. Seurustelu voi olla vain yhdessä sovittu asia, vaikka nuoret eivät viettäisi ollenkaan aikaa yhdessä. Suhteeseen ei kuulu läheisyyttä eikä se ole intiimi, pelkät tunteet riittävät nuorelle. Suhde voi kestää vain päivän, viikon tai

kuukauden. Silti se on nuorelle suuri ja merkittävä tapahtuma. Aikuiset eivät missään nimessä saisi vähätellä nuoren kokemuksia suhteesta, sillä nuoren tunteet ovat oikeita. (Alkio 2008, 23; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 79.)

6. porras "Käsi kädessä". Tämä on yksi tärkeimmistä kehitysvaiheista nuoren tulevia parisuhteita ajatellen. Tällä portaalla lapsi on 12–16-vuotias. Tässä vaiheessa nuori ilmaisee ihastumisintunteitaan ja saa niihin vastakaikua. Nuoret näyttävät tunteitaan avoimesti ja haluavat koko maailman tietävän heidän seurustelustaan. Nuoret kulkevat käsi kädessä ja tämä kosketus on kaikki mitä nuori tarvitsee. Oman ihastuksen tai rakkauden kohteen kosketukseen liittyy suuria tunteita. Nuorella ei kuitenkaan ole tarvetta mihinkään muuhun läheisyyteen, jopa suutelu voi tuntua ällöttävältä. Yhdessäoloon voi kuitenkin liittyä kiihottumista ja eroottisia tuntemuksia. Näiden kautta nuori oppii itsetyydyttämään ja samalla mielikuvituksen kautta käymään läpi omia seksuaalisia tuntemuksiaan. Seurustelusuhteen päättyminen voi tuntua maailmanlopulta, sillä nuorella ei ole vielä kokemusta miten hylkäämisestä ja pettymyksistä selvitään. Aikuisen apu ja ymmärrys on nuorelle tärkeää. (Alkio 2008, 23–24; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 93.)

7. porras "Suudellen". Nuoren ollessa 14–18-vuotias alkaa hän haluta läheisyyttä ja opetella intiimiyden jakamista. Suutelun kautta nuoret ottavat ensiaskeleita seksuaalisen kontaktin luomisessa. Nuori haluaa olla seurustelukumppaninsa kanssa lähekkäin, olla aivan toista vasten. Nuori kokee seksuaalista jännitettä ja kiihottumista suudelmien kautta. Kasvojen, kaulan ja käsivarsien hyväilyn kautta nuori oppii koskemaan toista ja tulla itse kosketetuksi. Vaikka nuori haluaa tuottaa mielihyvää seurustelukumppanilleen, ei hän halua edetä liian nopeasti. Nuori tasapainottelee järjen ja tunteen välillä; mikä tuntuu hyvältä ja mihin on valmis. Nuori on kiinnostunut seurustelukumppaninsa tunteista ja tuntemuksista ja haluaa edetä niiden mukaan. Näin nuori ei enää opettele tuntemaan itseään, vaan toista ihmistä. Nuori yhdistää kiintymyksen ja tunteiden ilmaisun nautinnon kokemiseen ja tuottamiseen. (Alkio 2008, 24; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 107.)

8. porras "Mikä tuntuu hyvältä?". Nuoren ollessa 15–20-vuotias on hän valmis kokemaan seksuaalista nautintoa kumppaninsa kanssa. Nuoret opettelevat rakastelua

kosketuksen ja hyväilyn kautta. Hän osaa arvioida omaa kypsyyttään ja kuunnella itseään; haluaako hän sitä mitä tekee ja mikä tuntuu hyvältä. Hän pystyy rajoittamaan toimintaansa omien ja toisen tuntemusten mukaan. Tärkeintä on oppia kommunikoidaan, viestimään ja puhumaan omista seksuaalisista tuntemuksistaan. Nuori oppii antamaan ja ottamaan vastaan hellyyttä, kosketusta ja nautintoa. Tähän vaiheeseen liittyy vielä ujustelua ja noloutta; ei uskalleta näyttää omaa alastonta vartaloa toiselle. Nuori oppii kertomaan toiselle omista peloistaan ja jännittämisestään. Fyysinen kontakti lähentää nuoria ja yhdessä he opettelevat omaa ja toisen kehoa ja tunteita. (Alkio 2008, 24–25; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 122.)

9. *porras "Rohkaistuminen, rakastelu"*. Nuoren ollessa 16–25 hän rohkaistuu yhä enemmän. Nuori on sinut oman seksuaalisuutensa kanssa ja on valmis heittäytymään toisen ihmisen läheisyyteen. Nuorella on jo kokemuksia oman kehon toiminnasta ja omista toiveistaan ja hän osaa viestiä niitä toiselle. Ensimmäinen rakastelukerta on nuorelle merkityksellinen. Se on suuri askel kohti aikuisuutta. Nuori on tietoinen riskeistä ja osaa huolehtia ehkäisystä. Tämän portaan tärkeimpänä tehtävänä on antaa nuorelle valmiudet tehdä omia päätöksiä ja kantaa vastuun omasta elämästään. (Alkio 2008, 25; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 135.)

2.3 Seksuaalioikeudet

Seksuaalikasvatus on seksuaalioikeus (Luuri & Uusitalo 2012, 6). Seksuaalioikeudet perustuvat YK:n ihmisoikeusjulistukseen (LIITE 1) ja ne kuuluvat kaikille ihmisille, kaikissa poliittisissa, taloudellisissa ja kulttuurisissa yhteiskuntajärjestelmissä. Seksuaalioikeuksien pääteemana on se, että jokaisella yksilöllä ja parilla on oikeus niin tietoisesti kuin vastuullisestikin päättää omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista. Vuonna 1994 Kairossa pidetyssä YK:n väestö- ja kehityskonferenssissa 180 eri maata hyväksyi tavoitteen, jonka mukaan kaikkien ihmisten ulottuvilla tulisi olla seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä tietoja ja palveluja vuoteen 2015 mennessä. (Kihlström 2013; Bildjuschkin & Malmberg 2000, 24.)

3 MODERNI SEKSUAALIKASVATUS

Väestöliitto kertoo seksuaalisuuden kehittämisestä eri vaiheiden kautta. Varhaisnuoruudessa (12–14-vuotiaat) alkaa murrosikä ja sen tuomat haasteet. Kehossa alkaa tapahtua fyysisiä muutoksia ja nuoren sisällä kuohuu. Varsinaisessa nuoruudessa (15–17-vuotiaat) keskeistä on nuoren seksuaalinen kehitys. (Väestöliitto, tietoa seksuaalisuudesta) Näiden perusteella voidaan päätellä että seksuaalikasvatus on tärkeää juuri 14-vuotiaille nuorille.

Seksuaalikasvatus tunnetaan monella eri termillä. Seksuaali- sanan tilalla voi olla sukupuoli, seksi, seksuaali, perhe, terveys tai ihmissuhde. Kasvatus voi olla myös valistusta, opetusta tai neuvontaa. (Nummelin 1997, 33.) Englanniksi seksuaalikasvatuksesta käytetään termiä *sex education*. Vaikka suoraan käännettynä termi tarkoittaa seksi- tai sukupuolikasvatusta, pitää se sisällään seksuaalikasvatuksen kaikki osa-alueet. (Berman 2009, 4-5.) Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus mielletään usein seksiksi ja seksivalistukseksi. Liian usein koetaan, että seksi on yhtä kuin seksuaalisuus. Näin ollen seksuaalikasvatus saattaa olla vajavaista ja kapeakatseista, kun kasvatukseen ei osata ottaa muita näkökulmia kuin seksi mukaan. Tässä opinnäytetyössä seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan kaikkea sitä opetusta, mitä nuoret saavat, mikä liittyy seksuaaliseen kasvuun ja kehitykseen, kehon muutoksiin, tunnemaailmaan, oman itsensä löytämiseen, identiteetin muodostumiseen, muiden hyväksymiseen ja henkiseen kasvuun.

3.1 Mitä seksuaalikasvatus käytännössä on

Suomessa seksuaalikasvatus on sisällytetty opetussuunnitelmaan kaikissa kouluissa 5. luokalta alkaen (Kontula & Lottes 2000, 207). Silti seksuaalikasvatusta toteutetaan peruskouluissa koulukohtaisesti, useimmiten tavallisena luokkaopetuksena (Kontula & Meriläinen 2007, 50-51). Kasvatuksen ajankohta, laatu ja määrä vaihtelevat koulun opettajien ja terveydenhoitajien motivaatiosta ja ammattitaidosta riippuen. Mahdollisuudet laadukkaaseen seksuaalikasvatukseen ovat olemassa, mutta opetuksen laatu on sekä sisällöltään että määrältään kirjavaa koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin pohjautuen. Vaikka opetuksen tueksi on olemassa paljon seksuaalikasvatusmateriaalia, oppitunnit ovat yläkouluissa haaste. Seksuaalikasvattajan tai opettajan, joka oppitunteja

pitää, tulee olla sinut oman seksuaalisuutensa kanssa. Kasvattajan koulutuksen ja hyvän itsetuntemuksen kautta seksuaalikasvatuksen tuottaminen muuttuu helpoksi ja miellyttäväksi. (Kinnunen 2001, 104; Kontula, Cacciatore, Apter, Bildjuschkin, Törhönen, Koski & Tiilo 2001, 7.) Seksuaalikasvatusta voi antaa kuka tahansa, joka hyväksyy itsensä, kenen oma seksuaalinen minäkuva on selkeä ja kuka haluaa keskustella seksuaalisuudesta. Kasvatuksen kannalta tärkeää on riittävä aika ja vuorovaikutus nuorten kanssa. Hyvän seksuaalikasvatuksen tulisi välittää myönteinen kuva seksuaalisuudesta ja sen moninaisuudesta ja samalla opettaa nuoret käyttäytymään vastuullisesti. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 3.)

Seksuaalikasvatuksen tarkoitus on jakaa nuorille tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, jotta nuori osaa toimia seksuaaliterveyden ja mielihyvän kannalta oikein. Vaikka nuoren keho ja ajatusmaailma muuttuvat ilman opetustakin, tarvitaan seksuaalikasvatusta ihmissuhdetaitojen opettelemiseen. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on, että tieto soveltuu nuoren kehitystasolle, sen tulee pysyä nuoren maailmankuvassa. Näin nuori voi turvallisesti seurata opetusta. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 10.) Lapset ja nuoret ovat kiinnostuneita seksistä ja seksuaalisuudesta, etenkin kun se on mediassa jatkuvasti esillä. Koulun ja vanhempien vastuulle jää antaa lapsille ja nuorille ikään soveltuvaa ja rehellistä tietoa. Median nostamien kuvien vuoksi lapsilla on vaikeuksia ymmärtää seksuaalisuutta, sukupuoliä ja ihmissuhteita. (Levin & Kilbourne 2009, 7). Seksuaalisuus on vahvasti läsnä kouluympäristössä, missä nuoret muuttuvat murrosiän myötä, solmivat ystävyysuhteita ja ihastuvat toisiinsa (Kontula ym. 2001, 7). Seksuaalikasvatus edistää nuorten suvaitsevaisuutta seksuaalisuuden moninaisuutta ja erilaisia ihmisiä kohtaan. Seksuaalikasvatuksen on pelätty lisäävän nuorten riskikäyttäytymistä, mutta on huomattu, että mitä enemmän nuorille kerrotaan seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista, sitä paremmin he osaavat suhtautua seksuaalisuuteen ja huolehtia itsestään. (Kontula ym. 2001, 6.)

Hyvä seksuaalikasvatus koostuu monista eri palikoista. Hyvä seksuaalikasvatus antaa nuorelle itselleen sopivaa tietoa omasta seksuaalisesta identiteetistä riippumatta. Se vähentää virheellisiä luuloja, kiusaamista ja syrjimistä kun samalla se lisää suvaitsevaisuutta. Hyvä seksuaalikasvatus tarjoaa nuorelle elämän rakennuspalikoita. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 21.)

Nummelin (1997, 35) kertoo, että seksuaalikasvatuksella on neljä keskeistä tehtävää; sivistävä, virittävä, muutosta avustava ja mielenterveystehtävä. Sivistävän tehtävän tarkoituksena on lisätä seksuaalisuuteen liittyvien tietojen ja taitojen määrää ja laatua, jotta nuori osaa tehdä itsenäisiä valintoja. Seksuaalikasvatuksen virittävän tehtävän tarkoitus on paljastaa ja tehdä näkyväksi seksuaalisuuden toteuttamis- ja ilmenemismuotoja ja niitä ylläpitäviä yksilöllisiä ja sosiaalisia mekanismeja. Muutosta avustava tehtävä tukee nuoria niin, että nuoren luonnollinen seksuaalinen kehittyminen toteutuu hallitusti, vailla traumatisoivia häiriöitä ja kokemuksia. Seksuaalisuuden mielenterveyttä tukevan tehtävän tarkoitus on edistää seksuaalisuuteen liittyvien psyykkisten voimavarojen uusiutumista ja ehkäistä näiden voimavarojen kulumista.

3.2 Seksuaalikasvatuksen historia

1970-luvulla lapsuuden ja aikuisuuden välille muodostui uusi välivaihe, nuoruus. Lapset eivät kiirehtineet suoraan aikuisuuteen, vaan viipyivät tässä välivaiheessa. Nuoruuteen kuului vanhemmista irtautuminen sekä rakkaus- ja seksisuhteiden solmiminen ennen avioliittoa. Tämä synnytti Länsi-Euroopassa ns. seksuaalisen vallankumouksen. Uusia ehkäisymenetelmiä kehitettiin ja aborttilaki laillisti abortit useimmissa maissa. 1980-luvulla HIV- ja AIDS-tartunnat lisääntyivät sekä seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö näkyi mediassa. Seksuaalisuus ja seksi osattiin erottaa lisääntymisestä. Seksuaalisuus ei ollut enää tabu, vaan siitä voitiin keskustella avoimesti. Nuorison seksuaalinen käyttäytyminen oli muuttunut. Ennaltaehkäisevälle opetukselle oli tarvetta ja niin seksuaalikasvatus vakiintui kouluihin. (THL 2010, 9-10.)

Virallisesti seksuaalikasvatus sai alkunsa Ruotsista, kun aine tehtiin pakolliseksi kaikkiiin kouluihin vuonna 1955. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena oli ehkäistä ei-toivottuja raskauksia ja niin HIV-tartuntoja kuin muitakin sukupuolitauditartuntoja. Ymmärrettiin, että mitä aiemmin nuorelle puhutaan aiheesta, sitä enemmän hän tietää ja osaa varoa haittoja. Seksuaalikasvatusta alettiin vaatia myös lapsille. Seksuaalikasvatuksen keskiöön on noussut ajatus siitä, että nuoria pitää opettaa käsittelemään omaa seksuaalisuuttaan vastuullisesti. Huomattiin, että seksuaalisuus on paljon laajempi kokonaisuus kuin pelkkä yhdyntä. (THL 2010, 10-11.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Kouvolan kaupungin nuorisopalveluiden erityisnuorisopalveluiden Motiimin seksuaalikasvatusoppitunteja.

Tavoitteena on muokata seksuaalikasvatusoppitunteja nuorten kokemusten ja tarpeiden mukaan. Seksuaalikasvatus tapahtuu usein aikuisten näkökulmasta ja niiden asioiden perusteella, mitkä aikuiset kokevat tarpeellisiksi. ”Nuorten näkökulmaa seksuaalikasvatuksessa on painotettu hyvin vähän, ja usein kasvatuksen kriteerit ja sisällöt ovat aikuisten tuottamia.” (Rinkinen 2012, 7).

Tutkimuskysymykset:

1. Minkälaista seksuaalikasvatusta nuoret ovat saaneet?
2. Minkälaista seksuaalikasvatusta nuoret kaipaavat?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tämän opinnäytetyön tutkimus on toteutettu kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella. Kvantitatiivisen tutkimuksen keskiöön nousee johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, käsitteiden määrittely ja aiemmat teoriat (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 131). Tavoitteena on saada vastaus tutkimuskysymyksiin (Heikkilä 2005, 13). Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tutkimustulokset selitetään sanallisesti (Vilka 2007, 14). Tälle tutkimusmenetelmälle tyypillisesti tietoa kerätään kyselylomakkeiden kautta. Aineiston keruu on standardoitua, eli jokaiselta vastaajalta kerätään tietoa täysin samalla tavalla. Nämä vastaajat edustavat tiettyä ihmisjoukkoa. (Hirsjärvi ym. 2006, 125, 182.) Tässä työssä vastaukset on kerätty kyselylomakkeella nuorilta, ja niiden perusteella voidaan päätellä mitä nuoriso ajattelee.

Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän etu on se, että yhdellä kertaa saadaan kerättyä paljon tietoa. Yhdellä kyselylomakkeella voidaan kysyä monia eri asioita monilta ihmisiltä. Näin tutkija säästää aikaa, kun häntä ei tarvita tutkimuksen tekohetkellä. Mikäli kyselylomake on laadittu huolella, on sitä helppo käsitellä ja analysoida tietokoneella. (Hirsjärvi ym. 2006, 184.)

5.2 Kyselylomakkeen laatiminen

Tutkimus toteutettiin keväällä 2014 seuraamalla kolmea Motiimin tuottamaa seksuaalikasvatustuntia; seksuaalioikeudet, seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan ehkäisy ja kondomiajokortti. Näiden oppituntien pohjalta luotu kyselylomake (LIITE 2) teetettiin kahdella Kouvolan alueen yläkoulun 8. luokalla. Tutkimuksen kohteeksi valittu yläkoulu valittiin kaikista Kouvolan yläkouluista sattumanvaraisesti. Kaksi luokkaa, joille kysely teetettiin, valittiin myös sattumanvaraisesti.

Kyselyyn osallistui kahden luokan oppilaat, yhteensä 29 henkeä. Kysely teetettiin kaksi viikkoa seksuaalikasvatusoppituntien jälkeen, jotta nuoret ehtivät rauhassa sulattaa kaiken tiedon ja tutustua materiaaliin, mikä heille tunneilla jaettiin.

Kyselylomake luotiin tutustumalla seksuaalikasvatusoppituntien sisältöihin ja materiaaleihin, sekä yläkoulun terveystiedon oppikirjaan. Näiden pohjalta pystyi luomaan kattavan kuvan nuorten tiedoista ja sen pohjalta kasaamaan lomakkeen. Lomake rakentui seuraavien ajatusten ja kysymyksien kautta:

- miten nuoret määrittelevät seksuaalisuuden
- mitä aihepiirejä kuuluu seksuaalisuuteen
- mistä aihepiireistä nuorilla on tietoa
- mistä nuoret kaipaavat enemmän tietoa
- mitkä aihepiirit ovat nuorille tärkeitä
- mikä on nuorille ajankohtaisia

- keneltä / mistä nuoret saavat tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä aihepiireistä
- miten seksuaalisuudesta pitäisi puhua
- onko mielenkiintoista kuulla seksuaalisuudesta koulun ulkopuolisilta henkilöiltä
- oliko seksuaalikasvatusoppitunnit niin sanotusti vanhan kertausta vai uutta asiaa
- mitä mieltä nuoret olivat tunteista ja materiaaleista

Näiden kysymysten kautta luotiin kyselylomake. Lomakkeen arvioitu toteuttamisaika oli noin 10 minuuttia. Tarkoituksena oli saada aikaiseksi lomake, mihin halutessaan nuori voi uppoutua ja vastata ajatuksen kanssa. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan halua tarinoida enempää kuin tarvitsee, joten lomakkeessa ei kuitenkaan suoraan kysytä ns. vaikeita kysymyksiä.

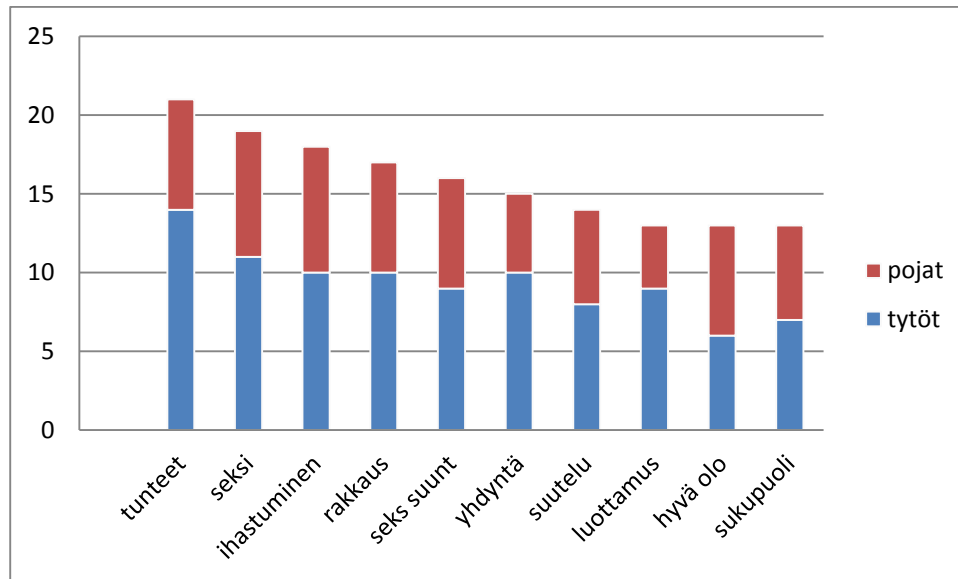
6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen osallistui yhteensä 29 nuorta. Kolme lomaketta palautui kuitenkin tyhjänä, joten lomakkeiden määrä on 26 (n=26). Vastaajista tyttöjä oli 14, poikia 11 ja yksi (1) vastaajista oli määritellyt itsensä neutraaliksi, sukupuolettomaksi. Tässä työssä hänet on kuitenkin niputettu tyttöjen kanssa samaan kategoriaan biologisen sukupuolensa mukaan. Kaikki kyselyyn vastaajat olivat kahdeksaluokkalaisia. Nuorista 8 oli 14-vuotiaita, 17 heistä oli 15-vuotiaita ja 16-vuotiaita oli yksi (1) nuori.

6.1 Nuorten määritelmä seksuaalisuudesta

Nuoria pyydettiin määrittelemään seksuaalisuus kysymällä heiltä, mitä kaikkea seksuaalisuuteen kuuluu. Lomakkeessa (LIITE 2) oli 28 eri sanaa, joista nuoret saivat valita seksuaalisuutta kuvaavat termit. Näiden sanojen lisäksi nuorilla oli mahdollisuus lisätä omia termejä kuvaamaan seksuaalisuutta. Näistä termeistä kaksi eniten valittua sanaa olivat tunteet ja seksi. Tunteet sai 21 nuorta puolelleen ja seksi 19. Kymmenen suosituinta termiä (KAAVIO 1) voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen; tunnetilat, oma rooli ja toiminnot. Tunnetiloja oli eniten; eniten nuoria puolelleen saanut tunteet,

ihastuminen, rakkaus, luottamus ja hyvä olo. Omaan rooliin kuului seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli. Toimintoihin kuului seksi, yhdyntä ja suutelu.

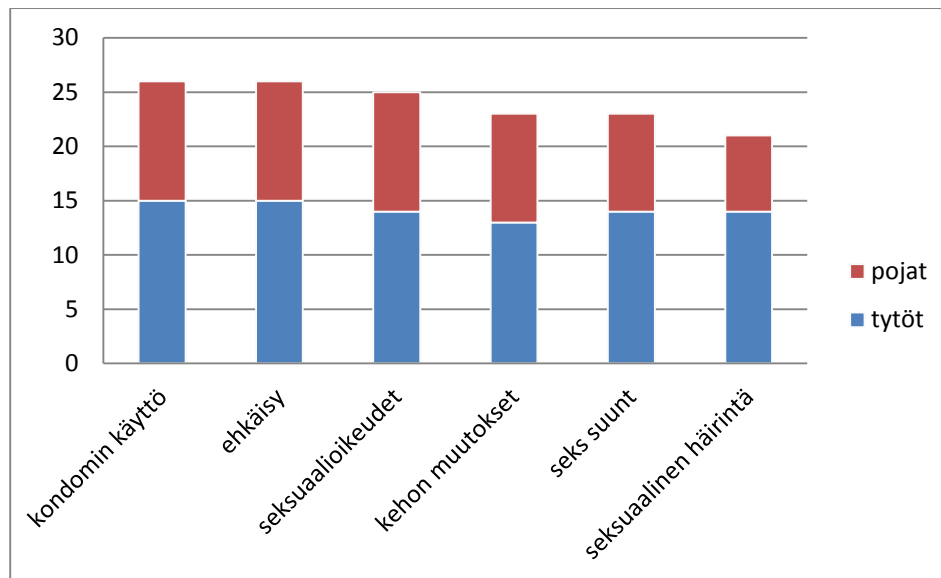

KAAVIO 1. Miten nuoret määrittelevät seksuaalisuuden

Kaaviosta voi huomata, että tunnetiloja valittiin eniten kuvaamaan seksuaalisuutta. Voidaan päätellä, että 8. luokkalaisille tunteet ovat tärkeämpiä kuin seksi ja muut seksuaalisuuteen liittyvät toiminnot. Tunteet (21 nuorta), ihastuminen (18 nuorta) ja rakkaus (17 nuorta) olivat kaikki neljän valituimman termin joukossa. Sekä tytöt että pojat olivat valinneet näitä termejä. Tytöistä 100% oli valinnut tunteet.

6.2 Mistä nuorilla on tietoa – mistä kaipaavat lisää tietoa

Toisena aihepiirinä nuorilta kysyttiin, että mistä teemasta he ovat saaneet tietoa ja mistä kaipaavat enemmän tietoa. Yli 20:tä nuorta oli saanut tietoa ehkäisystä, kondomin käytöstä, seksuaalioikeuksista, kehon muutoksista, seksuaalisesta suuntautumisesta ja seksuaalisesta häirinnästä. (KAAVIO 2.)

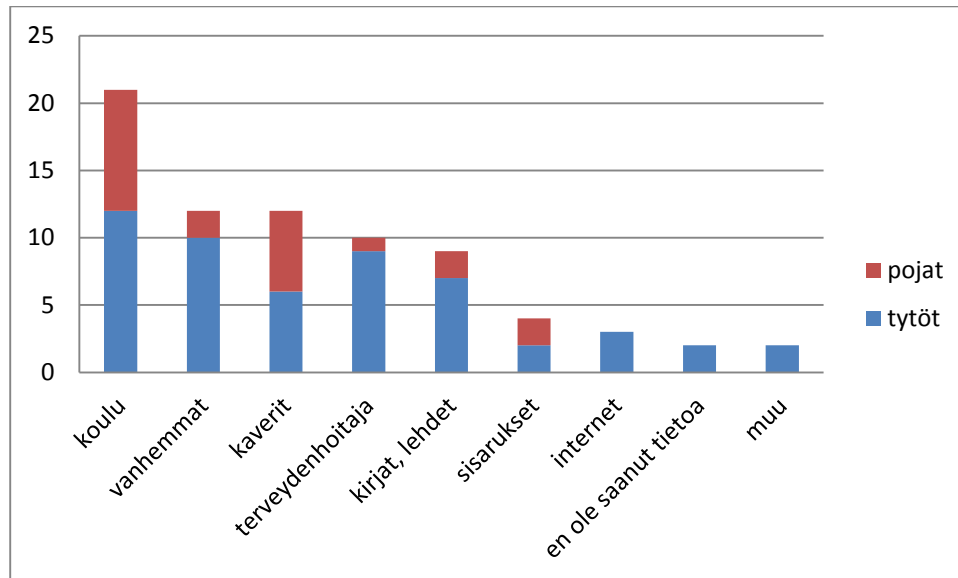
KAAVIO 2. Mistä aihepiireistä nuorilla on tietoa

Nuorilta kysyttiin mistä aihepiireistä he kaipaisivat enemmän tietoa. Nuoret nostivat esiin muutamia teemoja, kuten seksuaalioikeudet, sukupuolen moninaisuus, mielialan muutokset, seurustelu, tunteet ja seksuaalinen häirintä. Nämä olivat kuitenkin yksittäisiä vastauksia, joten ne eivät vaikuta merkittävästi tutkimustuloksiin.

6.3 Mistä nuoret saavat tietoa seksuaalisuudesta

Lomakkeessa tiedusteltiin nuorilta, mistä he ovat saaneet tietoa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Koulu nousi niin tytöillä (12 nuorta) ja pojilla (9 nuorta) ensimmäiseksi vaihtoehdoksi. Vanhemmat ja kaverit (molemmissa 12 nuorta) ovat heti seuraavana. Kaaviosta (KAAVIO 3) voi huomata, että tytöille (10 nuorta) vanhemmat ovat puhuneet enemmän seksuaalisuudesta kuin pojille (2 nuorta). Vanhemmat ovat saattaneet jäädä kiinni ajatusmaailmaan, jonka mukaan he suhtautuvat seksuaalisuuteen samalla tavalla kuin heidän vanhempansa aikanaan suhtautuivat. Vanhemmat voivat ajatella, että seksuaalisuudesta ei tarvitse puhua, hyvinhän he itsekkin ovat selvinneet elämästä. He eivät ehkä muista teknologian kehittymisen ja sosiaalisen median vaikutusta myös seksuaalikasvatuksessa. (Berman 2009, 7.) Tytöille myös terveydenhoitaja sekä kirjat ja lehdet toimivat valistuksellisimpina kuin pojille. Pojilla koulu ja kaverit toimivat suurimpina tiedon lähteinä. Kaaviosta voi huomata, että internetistä haki tietoa vain kolme (3) tyttöä. Koulu, vanhemmat ja kaverit nousivat tiedonlähteinä teknologian yläpuolelle. Voidaan päätellä, että nuorille aikuisten ja

omien ikätovereiden kanssa käydyt keskustelut ovat merkityksellisimpiä kuin internetistä löydetty tieto. Täytyy kuitenkin muistaa, että kysely on teetetty kaksi viikkoa nuorten koulussa saatujen seksuaalikasvatusoppituntien päättymisen jälkeen. Tästä voidaan päätellä, että koulussa saatu tieto on ainakin jäänyt mieleen.

KAAVIO 3. Mistä nuoret ovat saaneet tietoa seksuaalisuuteen liittyen

6.4 Seksuaalisuuden puhuttavuus

Seuraavana nuorilta kysyttiin, että kuinka tärkeänä he pitävät että seuraavista aihepiireistä keskustellaan, minkä jälkeen oli listattu 12 eri aihepiiriä. Nuoret saivat valita kustakin teemasta, onko se erittäin tärkeä, tärkeä vai ei yhtään tärkeä. Nuorten vastaukset olivat melko samankaltaisia; kaikki aihepiirit koettiin tärkeinä. Muutama hajavastaus tuli ei yhtään tärkeä -osastolle, mutta ne olivat melko satunnaisia. Muutama mainitakseni sukupuolen moninaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja mielialan muutokset saivat jokainen 3-4 nuorta puolelleen ei yhtään tärkeä-kohdassa. Erittäin tärkeiksi aiheiksi valittiin melko lailla jokainen aihepiiri. Kaikkein tärkeimpinä pidettiin ehkäisyä (17 nuorta), sukupuolitauteja (15 nuorta), seksuaalioikeuksia (14 nuorta), kondomin käyttöä (13 nuorta) sekä seksuaalista häirintää (12 nuorta).

Nuorilta kysyttiin millä tavalla heille on puhuttu seksuaalisuudesta ja millä tavalla he haluaisivat että heille puhuttaisiin aiheesta. Nuorten kokemuksen perusteella heille on

puhuttu seksuaalisuudesta enimmäkseen avoimesti, asiallisesti, rauhallisesti ja rennosti. Osa nuorista kaipaasi keskusteluun enemmän vakavuutta ilman että keskustelusta tulee kiusallista. Osa nuorista kaipaa suoraa valistusta, missä keskustelu on asiallista.

”Ei kyselyä, sillä riittää että kuuntelee. Kaikki eivät halua puhua asioista ääneen kaikkien kuullen”

”Kertoo asian vaan, eikä jää jauhamaan samasta asiasta”

”No sillee et ei ois kiusallista”

Nuoret kaipaavat avoimuutta seksuaalikeskusteluihin. Nuoret haluavat että heille puhutaan asioista niin kuin ne ovat ja että heidät ja heidän ajatukset otetaan tosissaan. Nuoret kaipaavat myös tietoa vähemmistöistä. Pelkkä puhe seksuaalisuudesta yleisellä tasolla ei riitä, vaan he kaipaavat yksityiskohtaisempaa tietoa laajemmalta alueelta. Heteronormatiivisesta ajattelutavasta pitäisi luopua kokonaan. Sen mukaan seksuaalisuuden ja sukupuolten moninaisuutta pidetään heteroutta huonompana (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2012, 266). Bildjuschkinin ja Ruuhilahden (2012, 266) mukaan heteronormatiivisuus rajaa paitsi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien elämää, sekä kaikkien muiden tietoisuutta seksuaalisuuden moninaisuudesta. Heteronormatiivisuudella luodaan ihmisille paineita ja se saa ihmiset näkemään elämän ja maailman yksipuolisena. Marchbankin ja Letherbyn (2007, 4) mukaan on kapeakatseista kasvattaa lapsia ja nuoria sukupuolijaoteltuun maailmaan. He kirjoittavat siitä, kuinka lapselle opetetaan jo pienestä pitäen että on olemassa tyttöjä ja poikia – tytöt ovat kiltejä ja pojat vähän ällöttäviä. Tämän mallin mukaan lapset oppivat, että heillä on vain kaksi eri tapaa toimia ja tulla hyväksytyksi. Tästä kasvatusmallista tulisi luopua kokonaan.

”Silleen, että nuori saa selkeän kuvan ja ymmärtää, mutta tuomalla esiin, että se on täysin normaalia ja että jokainen on seksuaalinen omalla tavallaan, eikä ole vääriä mielipiteitä”

”Toivon että minut hyväksyttäisiin sellaisena kun olen ja toivon että minulle puhuttaisiin kannustavasti, ja toivon että saisin toteuttaa itseäni juuri niin kuin haluan, että saisin pukeutua poikien vaatteisiin jne. ja että minua ei syyllistettäisi tai ajateltaisi että olen epänormaali”

Seksuaalikasvatus koettiin jollain tapaa ajankohtaisena. Suurin osa nuorista oli sitä mieltä, että koulussa pidetyt seksuaalikasvatusoppitunnit tulivat hyvään aikaan. Toiveena kuitenkin oli, että seksuaalikasvatus alkaisi aiemmin ja jatkuisi pidempään. Voidaan päätellä, että muutama oppitunti seksuaalisuudesta ei vastaa kaikkiin nuorten mielessä pyöriviin kysymyksiin.

”Ehdottomasti on jatkettava valistusta”

”Voitaisiin puhua enemmän ja aiemmin jotta opittaisiin hyväksymään toiset”

6.5 Motiimin tuottamat oppitunnit

Nuorilta kysyttiin mitä mieltä he olivat koulun ulkopuolisten henkilöiden pitämistä oppitunneista, ja oppivatko he oppitunneilla uutta tietoa. Kysymys jakoi nuoria kahtia, monille nuorista oppitunnit olivat mielenkiintoisia ja toivat uusia näkökulmia, kun taas jotkut nuoret eivät kokeneet aiheita omikseen. Kokonaisuudessaan nuoret pitivät siitä, että paikalla oli koulun ulkopuolisia henkilöitä. He saivat turvallisilta aikuisilta opetusta ilman että se olisi ollut kiusallista, kun kyseessä ei ollut liian tuttuja aikuisia. Vaikka tuntien toteutus toimi, aiheet eivät välttämättä olleet ajankohtaisia. Jotkut tunneilla käsitellyt asiat olivat nuorille jo tuttuja. Joidenkin nuorten mielestä tämä kertaus oli kuitenkin tarpeellista; vaikka aihe oli jo tuttu niin nyt oppi aiheesta enemmän. Tästä huomataan, että seksuaalikasvatus menee vielä siellä missä aikuiset haluavat sen menevän. Nuorille puhutaan heille ajankohtaisista aiheista, mutta opetus jää kertaamaan samoja aihepiirejä. Tähän pitäisi tulla muutos. Vaikka kertaus on opintojen äiti, opetuksesta jää paljon olennaista pois jos nuorille ei opeteta heille mielenkiintoisia asioita. Toisaalta, oli seksuaalikasvatus minkälaisista tahansa, on siitä aina hyötyä.

Seksuaalisuudesta puhuminen luo nuorille tunnetta, että seksuaalisuus on arkipäiväinen aihe.

”Sain paljon tietoa, ja tunneilla oli rento ilmapiiri”

”auttoi ja antoi turvallisemman fiiliksen”

”ei nyt mitenkään erityisen mielenkiintoinen, mutta kyllä sitä kuunnella jaksoi”

”tiedän asioita joita aiemmin tiesin, mutta nyt paremmin”

”sain uutta (tietoa) mutta myös asioita palautui takaisin mieleen”

”suurimman osan tiesin entuudestaan mutta sain ehkä tarkennusta tietämiini asioihin”

”uutta oli mutta myös vanhaa”

Vaikka osa tunneista oli vanhan kertausta, uusia asioita tuli myös opittua. Tämä jakoi nuoret eri ryhmiin. Osalla nuorista oli taustatietoa jostain aiheesta, kun taas toisilla toisesta. Tästä huomataan, miten henkilökohtaista seksuaalikasvatus onkaan. Jokaisella nuorella on omat ajatukset ja tiedot, ja seksuaalikasvattajan on mahdoton tietää mistä aiheesta nuoret jo tietävät. Seksuaalioikeudet ja seksuaalinen häirintä oli monelle nuorelle uusi asia. Myös ehkäisy ja kondomin käyttö oli tärkeä asia oppia.

”joo sain (uutta tietoa), esim seksuaalioikeuksista opin”

”sain uutta tietoa seksuaalinen häirintä ja seksuaalioikeudet asioista”

”miten käytän kondomia”

Nuoret esittivät toiveita aiheista, joita he haluaisivat käsitellä ja oppia. Kuten jo aiemmin mainittiin, seksuaalikeskustelua käydään usein hetero-normatiivisesti, tiettyjen olettamuksien ja uskomusten pohjalta. Nuoret haluavat kuitenkin oppia laajemmin ja yksityiskohtaisemmin. Nuoret kiinnittävät huomiota pieniin asioihin, mitä aikuiset eivät välttämättä osaa ajatella.

”Toivon että olisi lisää tietoa transsukupuolisuudesta ja transihmisistä :) muuten tunnit olivat mahtavat!”

”Jokainen oppitunnin pitäjä oli nainen ja puhuttiin tosi paljon naisen näkökannasta. olisi kiva saada mies myös kertomaan näistä naisen lisäksi”

”Puhukaa enemmän seksuaalisesta suuntautumisesta ja siitä, että heidätkin pitää hyväksyä!”

Kokonaisuudessaan nuoret pitivät Motiimin tuottamista oppitunneista ja tuntien tuottamasta materiaalista. Nuorilta kysyttiin mielipiteitä Motiimin jakamista puuhapusseista. Jokainen nuori sai tuntien päätteeksi yhden pussin, joka sisälsi kondomin, internet-sivuja mistä löytää lisätietoa, puhelinnumeroita sekä Väestöliiton Olenko minä okei? Matkalla muutosten murrosiässä –lehtisen. Noin puolet nuorista nuorista koki puuhapussin tarpeelliseksi ja sisällöltään toimivaksi. Toinen puoli taas koki puuhapussin hyödyttömäksi, sillä heillä oli jo kaikki tieto mitä pussista löytyi. Etenkin pojat kaipasivat pussiin enemmän kondomeita.

”puuhapussi oli mahtava! siellä olevat esitteet olivat hyviä, koska niissä vastattiin omiin kysymyksiin”

”en tiedä, ei siellä nyt sellaista minulle ehkä tarpeellista ollut”

”ei ollut minulle tarpeellinen, tarpeeksi jo tietoa oppitunneilla”

”ihan hyvä, kaikki tarpeellinen oli siinä”

Kyselyn lopussa olleessa Vapaa sana-kohdassa monet nuoret kiittivät oppitunneista. Tunteja pidettiin monipuolisina ja kaikki tärkeimmät asiat käsiteltiin. Oppituntien rentous ja opetustyyli nostettiin esiin, ja toivottiin että Motiimi jatkaisi oppituntien pitoa kahdeksasluokkalaisille.

Tutkimustulokset vastaavat tutkimuskysymyksiin. Nuoret ovat saaneet aikuislähtöistä seksuaalikasvatusta, joka jollain tapaa vielä kertaa vanhaa tietoa. Nuoret kaipaavat avointa, monipuolista ja niin ajankohdaltaan ja sisällöltään laajempaa seksuaalikasvatusta.

7 POHDINTA

On yllättävää, miten moni ihminen mieltää seksuaalisuuden pelkästään seksiksi. Pelkästään termi seksuaalisuus aiheuttaa hämmennystä ihmisten joukossa. Aikuisten on vaikea määritellä sitä, joten usein se typistyy pelkästään seksiksi. Koen, että oppinnäytetyöni on ajankohtainen. Ihmisillä pitäisi olla laajempi tietämys aiheesta.

Tänä päivänä seksuaalisuus on mielenkiintoinen ja keskustelua herättelevä aihe, mutta oikeaa tietoa tuntuu olevan liian vähän liikkeellä. Helsingin Sanomien mielipideosastolla on käyty kiivasta keskustelua nykypäivän seksuaalikasvatuksesta. Satu Räisänen kirjoitti koulujen seksuaalikasvatuksesta, jota on kritisoitu varoitteluksi ja riskejä esitteleväksi (Helsingin Sanomat 4.9.2014). Tiina Lehtinen vastasi Räisäsen tekstiin kirjoittamalla itse, kuinka seksuaalisuutta käsitellään kouluissa monipuolisesti ja kuinka aihe kiinnostaa nuoria (Helsingin Sanomat 8.9.2014.) Veronika Honkasalo heitti ilmoille oman näkemyksensä aiheesta, jonka mukaan nuoret ovat tyytymättömiä saamaansa seksuaalikasvatukseen (Helsingin Sanomat 9.9.2014.) Honkasalo kirjoittaa, että seksuaalikasvatuksen tulisi pohjautua nuorten omaan tietoon ja ymmärrykseen seksuaalisuudesta. Näin seksuaalikasvatus ei olisi enää aikuisvetoista, vaan oikeasti

nuorten tarpeita täyttävää. Itse huomasin omassa tutkimuksessani saman ilmiön. Nuorten mielestä seksuaalikasvatustunnit olivat mukavia, mutta uutta tietoa ei tullut paljoa opittua. Tänä päivänä tulisi olla resursseja ottaa selvää, mikä on nuorille ajankohtaista ja tärkeää tietoa, ja pohjata opetus siihen. Ei nuorelle tarvitse näyttää kuvia sukupuolitaudeista kun toista kädestä pitäminen on ajankohtainen asia. Entäs sitten, kun saman ikäisillä nuorilla on eri kiinnostuksen kohteet ja toinen harkitsee jo seksiä kun toista ei edes seurustelusuhteet kiinnosta. Miten seksuaalikasvatus voi silloin olla kaikille samaan aikaan ajankohtaista? Voiko seksuaalikasvatus ikinä olla ns. täydellistä? Mikäli haluttaisiin päästä tähän täydelliseen seksuaalikasvatukseen, vaadittaisiin seksuaalikasvattajalta suuria. Ei pelkästään riitä, että tietää jokaisen nuoren taustatiedot ja kiinnostuksen kohteet. Mikäli seksuaalikasvatus toteutetaan luokkatilanteessa, tulee samalla kertaa pystyä puhumaan kaikille. Voiko yhdellä kertaa tavoittaa kaikkien nuorten tarpeet?

Tästä voidaan jatkaa pohdintaa, että kenellä on vastuu lapsen kasvattamisesta. Kaikki kulminoituu vanhempien vastuuseen. Bermanin (2009, 6) mukaan vanhemmat jättävät helposti vastaamatta lasten seksuaalisuutta koskeviin kysymyksiin, esimerkkinä mistä vauvat tulevat. Syynä tälle on se, että vanhemmat eivät koe aiheen kuuluvan lapsen kehitykselle sopivaksi. Samalla he haluavat pitää lapsensa lapsina mahdollisimman pitkään, ja kuvittelevat että tämä on lapsen parhaaksi. Kuten Räisänen (HS 4.9.2014) kirjoittaa, harva nuori haluaa edes saada yksityiskohtaista seksivalistusta vanhemmiltaan. Kuten tutkimuksessani tuli selväksi, nuoret arvostavat koulussa saatua opetusta eniten. Vaikka vanhemmat ja kaverit ovat hyviä tiedonlähteitä, on aiheesta helpompi puhua jonkun lähipiirin ulkopuolisen aikuisen kanssa. Nuorelle voi helposti syntyä ropeloinen kuva seksuaalisuudesta, joka rakentuu koulussa saadusta seksuaalikasvatuksesta, vanhempien puheista ja muilta tahoilta (kuten kaverit ja internet) löytyneistä tiedoista. Jokaisen nuoren kokemus seksuaalisuudesta on siis täysin uniikki ja omanlainen. Miten kouluissa sitten osataan nostaa esiin juuri ne oikeat asiat, mistä nuorella ei ole tietoa mutta kiinnostusta löytyisi? Ei ihmeikään, että kouluissa teetettyä seksuaalikasvatusta sanotaan aikuislähtöiseksi ja kaavamaiseksi. Lopulta nuoren tulee itse etsiä ja löytää se tieto, mitä ei ole saanut. Tästä voisi vielä jatkaa kavereiden kanssa käytyjen keskustelujen ja internetistä löydetyn tiedon luotettavuuteen.

Opinnäytetyön työstäminen on ollut minulle mielekäs prosessi. Loppuvuodesta 2013 sain idean opinnäytteelleni, ja melkein heti sain työlle tilaajan. Seksuaalisuus on mielenkiintoinen aihe, ja minua kiinnostaa se, millä tavalla lapset ja nuoret oppivat seksuaalisuuteen. Tällä tarkoitan sitä, että millainen omakuva nuorille syntyy, millaisina he näkevät itsensä, millaisia uskomuksia heillä on, miten he kokevat seksuaalisuuden itsessään ja mistä he ovat oppineet tämän kaiken. Keväällä 2014 seurattessani nuorten seksuaalikasvatusoppitunteja minulle itselleni vahvistui juuri se, miksi aihe kiinnostaa minua. Oli mukava istua luokan nurkassa seuraamassa oppimistilannetta. Tein muistiinpanoja jokaiselta oppitunnilta mitä kävin seuraamassa. Koen, että seksuaalisuus ja siihen liittyvät aihepiirit kiinnostavat nuoria mutta aiheesta ei vielä uskalleta puhua. Oppitunteja seurattaessa huomasin myös sen, kuinka vaikea minun oli istua hiljaa osallistumatta keskusteluun. Välillä mieleni teki vastata nuorten kysymyksiin ja olla keskustelutilanteessa enemmän mukana. Yhtenä päivänä seurasin kondomiajokortti-oppituntia, mikä toteutettiin päivän aikana kolmeen kertaan. Viimeisellä tunnilla pääsin itse pitämään oppituntia. En ollut varautunut tilanteeseen mitenkään, mutta olin nähnyt oppitunnin rungon ja toteutuksen jo kahteen kertaan. Lähdin innolla mukaan oppituntiin. Käytännön toimimisen jälkeen opinnäytetyön kirjoittaminen oli mielenkiintoista. Jaksoin tutustua seksuaalikasvatukseen ja seksuaalisuuteen aiheena, sillä tietoa löytyi aina lisää ja uusia näkökulmia oli rajattomasti. Itse kirjoittaminen tuntui kuitenkin välillä haastavalta, sillä olisin halunnut olla konkreettisesti tekemässä asioita nuorten seksuaalikasvatuksen eteen.

Valitettavasti en päässyt mukaan seuraamaan kaikkia Motiimin tuottamaa viittä seksuaalioppituntia, vaikka olinkin kolmella eri aihepiirin tunnilla mukana. Sain kuitenkin hyvän kuvan siitä, millaisia oppitunnit ovat. Mielestäni se, että koulut saavat itse valita, mitä oppitunteja oppilaille pidetään, on haaste. Näin nuorilta jää jokin osa-alue käymättä läpi, mistä he todennäköisesti haluaisivat saada lisää tietoa. Olisi ihanteellista, jos kaikki oppitunnit päästäisiin pitämään kaikille kouluille. Vaikka seksuaalikasvatuksen merkitys on viime aikoina kasvanut, en usko että kouluissa kuitenkaan käydään sitä tarpeeksi. Nuoria kiinnostaa ja jännittää seksuaalisuus ja kaikki mikä siihen kuuluu. Kuten tutkimuksessa huomattiin, koulu on edelleen se paikka, mistä nuoret saavat eniten tietoa seksuaalisuudesta. Tietenkin nuoret voivat hakea tietoa muualta, mutta esimerkiksi internetistä löydetty tieto ei aina ole luotettavaa. Haluaisin

siis, että kouluissa ymmärrettäisiin seksuaalikasvatuksen merkitys ja siihen käytettäisiin enemmän aikaa ja resursseja.

Tutkimukseeni osallistui kahden luokan oppilaat. Jälkikäteen olen pohtinut, että ehkä suurempi otos olisi ollut kattavampi. Pojilta tuli tosi paljon ”en tiä, ihan sama” – vastauksia, mistä ei paljoa saa irti. Ensimmäistä kertaa vastauksia silmäillessäni mietin, että mitenköhän näistä saadaan opinnäytetyö kasaan. Kuitenkin kun aloin ajatuksella lukemaan vastauksia läpi, huomasin kuinka paljon nuoret oikeastaan sanovat ihan vain muutamassa sanassa. Käydessäni materiaalia läpi huomasin, että sain oikeastaan aika monipuolisia vastauksia nuorilta. Vaikka olisin ottanut kyselyyn mukaan vielä kaksi luokkaa lisää, tai koko koulun 8. luokat, en usko, että vastausten laatu olisi muuttunut mihinkään. Saamieni tulosten pohjalta voidaan jo päätellä paljon, joten en koe että oppilasmäärä oli liian pieni.

Jälkeenpäin olen myös käynyt pohtimaan tekemääni kyselylomaketta. Halusin, että lomake on tasapainoitettu ympyröi-tyylisten ja avointen kysymysten välille. Vasta jälkikäteen tajusin, että kyselylomake ei vastaa suoraan tutkimuskysymyksiini. Kun opinnäytetyöni on muuten ollut valmiina, olen pyöritellyt tutkimuskysymyksiä mielessäni uudemman kerran ja hionut niitä valmiiksi. Koen, että tein kyselylomakkeestani jollain tapaa liian ”rennon”. Lomakkeen ensimmäinen kysymys on miten nuoret määrittelevät seksuaalisuuden. Kyselylomaketta luodessani ajattelin, että tämä on mielenkiintoinen kysymys, sillä näin saan itse kuvan nuorten määritelmästä. Kysymys ei ole kuitenkaan työn kannalta mitenkään tärkeä. Koen, että suurin osa kysymyksistäni on hyviä, mutta olisin voinut asetella kysymykset eri tavalla, ja samalla muokata vastaustyyliä. Esimerkiksi kun kysyin nuorilta, että mistä aiheista he ovat saaneet tietoa, ja mistä kaipaavat tietoa, olisi molemmat kysymykset voinut jättää avoimiksi. Näin vastauksissa olisi ollut enemmän kirjoa. Tekemässäni kyselylomakkeessa vastausvaihtoehtoina oli käytännössä ne aiheet, mistä nuorille oli puhuttu. Jos tekisin tutkimuksen uudestaan, muokkaisin näitä kysymyksiä.

Yhteisöpedagogina koen koulunuorisotyön tärkeänä aluevaltauksena. Yhteisöpedagogin ollessa nuorten lähellä, päästään näkemään mitä nuoret todella kaipaavat. Koulunuorisotyössä ei pelkästään olla nuorten kanssa, vaan samalla

kasvatetaan nuoria. Näen seksuaalikasvatuksen yhtenä yhteisöpedagogien osaamisalueena. Uskon, että nuorisotyöntekijät ovat luotettavia seksuaalikasvatuksen tuottajia. Tämän pohjalta esitän jatkokehitysideana seksuaalikasvatuspäivät. Kuten jo aiemmin todettiin, perinteisestä oppitunti-muotoisesta seksuaalikasvatuksesta on vaikea jokaisen saada kaikki tarpeellinen irti. Vaihtoehtona tälle olisi messutyylinen tapahtuma, mikä voisi kestää muutamasta päivästä viikkoon. Messuilla olisi eri pisteitä, missä käsiteltäisiin eri asioita. Nuoret saisivat kiertää omaan tahtiin, viipyä mielenkiintoisilla pisteillä pidempään ja jättää käsittelemättä ne asiat mitkä eivät ole heille ajankohtaisia. Nuoret voisivat tulla messuille koululuokan kanssa tai vaihtoehtoisesti omatoimisesti, mikäli eivät päässeet paikalle oman luokkansa kanssa. Messuilla oltaisiin muutamasta tunnista yhteen koulupäivään.

Jotta nuoret saisivat tästä mahdollisimman paljon irti, messut toteutettaisiin vuosittain. Samat nuoret kävisivät messuilla esim. koko yläkoulun ajan, kolme kertaa yhteensä. Näin nuorten ei tarvitsisi kerralla käsitellä koko seksuaalisuuden kirjoa, vaan saisivat rauhassa paneutua siihen mikä heitä kiinnostaa. Vuoden päästä kiinnostuksen kohteet ovat jo muuttuneet, ja silloin nuoret voivat käydä eri pisteillä kuin aiempina vuotena. Näin seksuaalikasvatuspäivien toteuttajat pystyisivät antamaan nuorille aina ajankohtaista ja senhetkistä tietoa. Seksuaalikasvatus olisi nuorille useamman vuoden projekti, verrattuna muutaman perinteiseen oppituntiin. Jotta nuoret eivät olisi pelkästään omien mielenkiintojensa varassa, kuuluisi messuille jonkinlainen tehtäväpaketti. Näin nuoret saisivat kaiken tarpeellisen tiedon riskeistä ja vaaroista, mistä heidän kuuluisi tietää. Esimerkiksi nuorille jaettaisiin tehtävänanto/kysymyslappu, jossa kerrottaisiin mitä asioita nuorten pitää selvittää messupäivän aikana. Lapussa voitaisiin kysyä miten käytetään kondomia, miten suojaudutaan raskauksilta/sukupuolitaudeilta, mitä on hyväksikäyttö, onko se okei yms. Nuoret kiertäisivät messuilla omaan tahtiin, mutta samalla heidän pitäisi etsiä vastaukset kysymyksiin. Mikäli nuorille nousee mieleen asioita ja kysymyksiä, mihin he eivät löytäneet vastauksia, olisi sitä varten erillinen kysymyslaatikko. Nuoret voisivat päivän mittaan käydä esittämässä kommentteja ja kysymyksiä laatikkoon, ja päivän päätteeksi vastattaisiin nuorten esittämiin kysymyksiin. Messupäivän päätteeksi käytäisiin myös tehtävänannon kysymykset ja vastaukset läpi, katsottaisiin ovatko nuoret löytäneet tiedon ja kerrottaisiin mistä löytää lisää tietoa. Eri vuosiluokilla olisi erilaiset kysymyslaput, joten nuorten kokemukset messuista olisi aina erilaiset.

Kun poistutaan itse luokkatilasta ja mennään uuteen ympäristöön oppimaan, jäävät asiat nuorille paremmin mieleen. Kokemus on uusi ja mielekäs, ja sitä voi muistella vielä pitkän ajan päästä. Tämän opinnäytetyön jatkotutkimuksena voisi toteuttaa edellä mainitun seksuaalikasvatus-tapahtuman. Kvantitatiivisena tutkimuksena voisi selvittää seksuaalikasvattajien motivaatiota ja kiinnostusta aiheeseen. Mikä ajaa aikuiset opettamaan seksuaalisuudesta nuorille? Mitkä ovat aikuisten motiivit? Kiinnostaako heitä ajankohtaiset ja nuoria kiinnostavat aiheet, vai pitäytyvätkö aikuiset turvallisesti valistus- ja varoittelumielisessä seksuaalikasvatuksessa?

Kokonaisuudessaan nuorten seksuaalikasvatukseen perehtyminen on ollut mielekäs prosessi. Koska seksuaalisuuden määritelmät ja nuoriso muuttuu ja kehittyy jatkuvasti, ei seksuaalisuutta nuoruudessa voida koskaan tutkia liikaa. Tutkimuksen esiin nostama fakta seksuaalikasvatuksen aikuislähtöisyydestä on ehdottomasti tämän päivän puheenaihe.

LÄHTEET

- Alkio, Paula (toim.), Aho, Tuulia, Kotiranta-Ainamo, Anna, Pelander, Anne, Rin-
kinen, Tuija, 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta. Nuori vastaanotolla. Helsinki:
Väestöliitto.
- Bildjuschkin, Katriina, Malmberg, Ari, 2000. Kerro meille seksistä. Nuoren
seksuaalikasvatus. Tampere: Sanoma Pro Oy.
- Bildjuschkin, Katriina, Ruuhilahti, Susanna, 2008. Seksiä vaatteet päällä. Vammala:
Sanoma Pro Oy.
- Bildjuschkin, Katriina, Ruuhilahti, Susanna (toim.), 2012. Hot, Huolehdi, ohjaa, tue.
Puheenvuoroja seksuaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi toisen asteen ammatillisissa
oppilaitoksissa. Turku: Sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja.
- Berman, Laura, 2009. Sex ed. How to talk to your kids about sex. London: Dorling
Kindersley Limited
- Heikkilä, Tarja, 2005. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy
- Helsingin Sanomat, Koulun seksuaalikasvatus on aikuisvetoista
<http://www.hs.fi/mielipide/a1410146984099jako=a628afd22c78e19f3bfa6c56bbaab120&ref=fb-share> (Viitattu 9.9.2014)
- Helsingin Sanomat, Miten päästä toisen lähelle hienovaraisesti?
<http://www.hs.fi/mielipide/a1409713493926> (Viitattu 18.10.2014)
- Helsingin Sanomat, Seksuaalisuutta käsitellään koulussa monipuolisesti
<http://www.hs.fi/mielipide/a1410057268877> (Viitattu 18.10.2014)
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä:
Gummerus Kirjapaino Oy
- Hyvinvointipalvelut Kouvola, 2013. Nuorten Kouvola.
- Juvakka, Essi, Kalkkinen Pia, 1998. Avoimena seksuaaliseen kasvuun. WSOY
- Järviö, Eija, Kinnula, Arja, Lankinen, Kari, Sarajärvi, Maija, 2006. Jumalan silmissä
ihme. Puhetta seksuaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja sukupuolisuuudesta. Helsinki.
- Kihlström, Marja, 2013. Luentomateriaalit. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Kinnunen, Saara, 2001. Tytöt pojat ja seksi. Kuinka tuen lapsen seksuaalista kasvua.
Hämeenlinna: Kirjapaja.
- Kontula, Osmo, Cacciatore, Raisa, Apter, Dan, Bildjuschkin, Katriina, Törhönen,
Marjatta, Koski, Seija, Tiilo, Leena, 2001. Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä.
Helsinki: Väestöliitto.
- Kontula, Osmo, Lottes, Ilsa (toim.), 2000. Seksuaaliterveys Suomessa. Helsinki:
Studia.

Kontula, Osmo, Meriläinen, Henna, 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestöliiton julkaisuja. Vantaa.

Korteniemi-Poikela, Erja, Cacciatore, Raisa, 2010. Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalinen kehittyminen. Opas vanhemmille. Juva: WSOY

Levin, E. Diane, Kilbourne, Jean, 2009. So sexy so soon. The new sexualized childhood and what parents can do to protect their kids. New York: Ballantine Books.

Luuri, Leena, Uusitalo, Tuula, 2012. Minulla on oikeus. Rannikkopajojen seksuaalikasvatusviikot. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Marchbank, Jennifer, Letherby, Gayle, 2007. Introduction to gender: social science perspectives. Essex: Pearson Education Limited

Nikkola, Helena (toim.), Niinistö, Arja (toim.), 1997. Halu Rakastaa. Turku: Pro Nursing ry

Nummelin, Raija, 1997. Seksuaalikasvatusmateriaalit. Millaista seksuaalisuutta nuorille? Saarijärvi: Gummerus

Rinkinen, Tuija, 2012. Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton Internetpalvelussa. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.

Salovaara-Pitkänen, Hanne, 2011. Luentomuistiinpanot. Mikkelin ammattikorkeakoulu

Sexpo-säätiö, www.sexpo.fi/seksuaalisuus (Viitattu 13.3.2014)

Suomela, Anu (toim.), 2009. Seksi - kaikki mitä tulee tietää. Jyväskylä: Gummerus.

Suomen Seksologien Seura ry, <http://www.seksologinenseura.fi/index.cfm?sivu=62> (Viitattu 23.10.2014)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Helsinki.

Saatavissa:

<https://www.google.co.uk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.bzga-whocc.de%2Fpdf.php%3Fid%3D03e70bf48f92ddfe60b2467093706f99&ei=wTRBV LX5LMHI7gaPIIC4Aw&usg=AFQjCNHoe4bdV62BkQEtaULNPgDnJgChVA> (Viitattu 17.10.2014)

Vilka, Hanna, 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Väestöliitto, tietoa seksuaalisuudesta <http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta> (Viitattu 13.3.2014)

Väestöliitto, seksuaalisuuden portaat http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tyokalupakki/valineita_nuoren_kohtaamiseen/seksuaalisuuden_portaat/ (Viitattu 7.9.2014)

Seksuaalioikeuksien julistus**Seksuaalioikeuksien julistus**

Seksuaalisuus on olennainen osa jokaisen ihmisyksilön persoonallisuudesta. Sen täysi kehittyminen riippuu siitä miten inhimilliset perustarpeet tyydyttyvät. Näitä ovat kaipuu ja halu kontaktiin, läheiseen suhteeseen, tunneilmaisuuksiin, mielihyvään, hellyyteen ja rakkauteen. Seksuaalisuus rakentuu yksilön ja sosiaalisten rakenteiden välisessä vuorovaikutuksessa. Seksuaalisuuden täysi kehittyminen on välttämätöntä yksilölliselle, ihmisten väliselle ja yhteiskunnalliselle hyvinvoinnille.

Seksuaalioikeudet ovat yleismaailmallisia ihmisoikeuksia, jotka perustuvat kaikille ihmisyksilöille luonnostaan kuuluvaan vapauteen, arvoon ja tasavertaisuuteen. Koska terveys on perustava ihmisoikeus, tulee myös seksuaaliterveyden olla perusoikeus. Voidaksemme varmistaa sen, että ihmiset ja yhteiskunnat kehittävät tervettä seksuaalisuutta, seuraavat seksuaalioikeudet tulee hyväksyä ja niitä tulee edistää, kunnioittaa ja puolustaa kaikissa yhteiskunnissa ja kaikin keinoin. Seksuaaliterveys on tuloksena elinympäristöstä, joka tunnustaa, kunnioittaa ja toteuttaa näitä seksuaalioikeuksia.

Oikeus seksuaaliseen vapauteen: Seksuaalinen vapaus sisältää yksilöiden oikeuden ilmaista seksuaalisuuttaan täydesti. Se kuitenkin sulkee pois seksuaalisen väkivallan, hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston.

Oikeus seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen, seksuaaliseen loukkaamattomuuteen ja fyysiseen turvallisuuteen: Tämä oikeus sisältää kyvyn tehdä itsenäisiä päätöksiä omasta seksuaalielämästä oman henkilökohtaisen ja yhteisön etiikan mukaisesti. Siihen sisältyy myös oman kehon hallinta ja nautinto vapaana kidutuksesta, silpomisesta ja mistä hyvänsä väkivallasta.

Oikeus seksuaaliseen yksityisyyteen: Tähän sisältyy oikeus tehdä yksilöllisiä päätöksiä ja käyttäytyä yksilöllisesti läheisissä suhteissa silloin kun ne eivät häiritse muiden seksuaalisia oikeuksia.

Oikeus seksuaaliseen oikeudenmukaisuuteen: Tämä tarkoittaa vapautta kaikesta syrjinnästä sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, iän, ihonvärin, sosiaaliluokan, uskonnon ja fyysisen tai psyykkisen vamman vuoksi.

Oikeus seksuaaliseen mielihyvään: Seksuaalinen mielihyvä, mukaan lukien sooloseksi, on ruumiillisen, henkisen, älyllisen ja hengellisen hyvinvoinnin lähde.

Oikeus seksuaalisten tunteiden ilmaisuun: Seksuaalinen ilmaisu on enemmän kuin eroottista mielihyvää ja seksuaalista toimintaa. Yksilöillä on oikeus ilmaista seksuaalisuuttaan kommunikoimalla, koskettamalla, ilmaisemalla tunteita ja rakastamalla.

Oikeus vapaaseen seksuaaliseen liittymiseen: Tämä tarkoittaa mahdollisuutta mennä naimisiin tai olla menemättä, mahdollisuutta erota ja mahdollisuutta solmia muunlaisia vastuullisia seksuaalisia suhteita.

Seksuaalioikeuksien julistus

Oikeus tehdä vapaita ja vastuullisia ehkäisyvalintoja: Tämä sisältää oikeuden päättää hankkiiko lapsia vaiko ei, oikeuden päättää lasten lukumäärästä ja ajoituksesta sekä täyden käyttöoikeuden syntyvyyden säännöstelyn menetelmiin.

Oikeus seksuaalisuutta koskevaan tieteellisesti perusteltuun tietoon: Tämä oikeus tarkoittaa sitä, että tieto seksuaalisuudesta tulisi tuottaa riippumattoman ja eettisen tutkimuksen avulla, ja että tätä tietoa jaetaan sopivilla tavoilla yhteiskunnan kaikille tahoille.

Oikeus monipuoliseen seksuaalikasvatukseen ja valistukseen: Tämä on elämän pituinen prosessi syntymästä läpi elämänkaaren ja sen tulisi koskea yhteiskunnan kaikkia instituutioita.

Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin: Seksuaaliterveyspalveluiden tulisi olla käytettävissä kaikkien seksuaalisuuteen liittyviin huolenaiheiden, ongelmien ja toimintahäiriöiden ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi.

Seksuaalioikeudet ovat perustavaa laatua olevia ja yleismaailmallisia ihmisoikeuksia

WAS - World Association for Sexology - Seksologian maailmanjärjestö Hong Kong 1999

(Suomen seksologien seura ry)

Hei,

Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni tulee Kouvolan kaupungin erityisnuorisopalveluille Motiimille. Aiheenani on nuorten kokemukset seksuaalikasvatuksesta. Kysely on tarkoitettu Kouvolan yhteiskoulun 8. luokkalaisille nuorille. Vastausten pohjalta tutkin, kuinka seksuaalikasvatustunteja voi kehittää. Vastaamalla tähän kyselyyn vaikutat siihen, millaista opetusta tulevat 8. luokkalaiset saavat.

Seksuaalisuus on samaan aikaan jännittävä ja mielenkiintoinen aihe. Siitä voi olla vaikea puhua ja usein tilanteet saattavat olla kiusallisia. Tällä kyselyllä haluan helpottaa aiheen puhuttavuutta ja tehdä siitä arkipäiväisemmän asian.

Kyselyn vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Tämä ei ole koe, enkä halua testata teidän tietojanne. Haluan tietää omat mielipiteenne ja haluaisin muistuttaa, että vääriä vastauksia ei ole olemassakaan. Kysely on täysin anonyymi sekä luottamuksellinen. Käytyäni vastaukset läpi tuhoan lomakkeet asianmukaisesti. Vastaathan kyselyyn rehellisesti ja asiallisesti. Kiitos!

Kesäisin terveisin,
Jonna Vanhatalo

Ikä _____
Sukupuoli _____

1. Mitä sinun mielestäsi kuuluu seksuaalisuuteen? Voit ympyröidä useamman vaihtoehdon.

seksi tunteet ajatukset arvot hyvä olo

rakkaus identiteetti yhdyntä yksityisyys vapaus

itsenäisyys ulkonäkö itsetyydytys ihastuminen sukupuoli

kulttuuri sosiaalisuus asenteet minäkuva itsetunto

luottamus terveys fantasiat uskonto seksuaalinen suuntautuminen

seurustelu suutelu sukupuolen moninaisuus

muu, mikä _____

Kyselylomake

2. Mistä temasta olet saanut tietoa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- a. seksuaalioikeudet
- b. kehon muutokset
- c. seurustelu
- d. ehkäisy
- e. sukupuolen moninaisuus
- f. tunteet
- g. kondomin käyttö
- h. seksi
- i. seksuaalinen suuntautuminen
- j. seksuaalinen häirintä
- k. mielialan muutokset

3. Mistä temasta haluaisit saada lisää tietoa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- a. seksuaalioikeudet
- b. kehon muutokset
- c. seurustelu
- d. ehkäisy
- e. sukupuolen moninaisuus
- f. tunteet
- g. kondomin käyttö
- h. seksi
- i. seksuaalinen suuntautuminen
- j. seksuaalinen häirintä
- k. mielialan muutokset

4. Miten tärkeänä pidät sitä, että seuraavista aiheista keskustellaan?

ERITTÄIN TÄRKEÄNÄ / TÄRKEÄNÄ / EI YHTÄÄN TÄRKEÄNÄ

mielialan muutokset	_____	_____	_____
kehon muutokset	_____	_____	_____
seurustelu	_____	_____	_____
kondomin käyttö	_____	_____	_____
ehkäisy	_____	_____	_____
sukupuolitaudit	_____	_____	_____
seksi	_____	_____	_____
raskaus	_____	_____	_____
seksuaalioikeudet	_____	_____	_____
seksuaalinen häirintä	_____	_____	_____
seksuaalinen suuntautuminen	_____	_____	_____
sukupuolen moninaisuus	_____	_____	_____

Kyselylomake

5. Mistä olet saanut tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- a. koulu
- b. terveydenhoitaja
- c. vanhemmat
- d. kaverit
- e. sisarukset
- f. kirjat, lehdet
- g. internet, mikä sivusto _____
- h. en ole saanut tietoa
- i. muu, mikä _____

6. Millä tavalla sinulle on puhuttu seksuaalisuudesta? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- a. vakavasti
- b. avoimesti
- c. rauhallisesti
- d. kiinnostavasti
- e. asiallisesti
- f. kysellen
- g. syyllistäen
- h. rennosti
- i. minulle ei ole puhuttu seksuaalisuudesta
- j. muuten, miten _____

7. Millä tavalla haluaisit että sinulle puhutaan seksuaalisuudesta?

8. Haluaisitko saada lisää tietoa seksuaalisuuteen liittyen? Mistä aiheista?

9. Ovatko saamasi tiedot seksuaaliterveydestä ajankohtaisia? Haluaisitko, että seksuaalisuudesta puhuttaisiin koulussa aiemmin/myöhemmin?
